

УДК 82.09

ЕМІЛЬ ШТАЙГЕР ЯК ІНТЕРПРЕТАТОР СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ СПАДЩИНИ**Радченко О.А.**

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Стаття презентує системний огляд літературно-критичних праць відомого швейцарського теоретика літератури Е. Штайгера. Відзначено, що у доробку вченого немає виключно теоретичних праць: основні постулати своєї іманентної поетики літературознавець виводить з власної інтерпретаційної практики, насичуючи свої програмні монографії прикладами інтерпретацій окремих художніх творів. Аналіз численних розвідок автора засвідчив, що у центрі його наукового інтересу знаходиться література античності, німецькомовної класики і романтизму. Водночас до літератури модернізму Е. Штайгер ставиться доволі критично, закликаючи шукати естетичного заступництва у літераторів минулих епох. Серед них критик виокремлює Й.В. Гете і Ф. Шиллера, яким – як виняток – присвячує цілісні монографічні дослідження, вважаючи їхню творчість апогеєм розвитку світової літератури.

Ключові слова: літературна критика, іманентна інтерпретація, стиль, ритм, стильова еволюція, німецька література, антична література.

Постановка проблеми. Швейцарія середини ХХ ст. стала найважливішим центром академічної європейської теорії літератури. Тут плекались і розвивались ті наукові концепції, що у німецькому літературознавстві були витиснені на маргінесі духовно-історичним напрямком ще у 1920-ті рр. Тож не випадково, що перші заклики до відновлення німецької германістики повоєнного періоду пролунали саме у Швейцарії. Основним ідеологом цього руху став професор німецької літератури Цюріхського університету Еміль Штайгер (1908-1987) – один з засновників та провідних теоретиків так званої німецької-швейцарської школи іманентної інтерпретації художнього твору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багатогранна літературно-теоретична спадщина Е. Штайгера ґрунтовно досліджувалась у європейському й американському літературознавстві другої половини ХХ ст. [докладну бібліографію див.: 3, с. 5-6], та й на початку ХХІ ст. залишається предметом наукових диспутів [8; 10]. У вітчизняній науці про літературу вона все ще залишається мало вивченою, винятком тут є лише розвідки автора цієї статті. Серед них релевантними щодо заявленої в назві проблематики можна вважати наступні: [1; 2; 4; 5; 6; 7].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У наших попередніх розвідках основна увага приділялась висвітленню теоретичних засад іманентної поетики Е. Штайгера, натомість у пропонованому дослідженні науковий інтерес уперше зосереджено на практичній складовій спадщини швейцарського вченого.

Метою статті є системний аналіз літературно-критичних праць Е. Штайгера, що у них простежується практична реалізація його концепції іманентної інтерпретації художнього твору.

Виклад основного матеріалу. Автентичне сприйняття Е. Штайгером літератури як словесного мистецтва постало під впливом феноменологічної герменевтики В. Дільтая і Н. Гартмана, екзистенціальної філософії М. Гайдеггера та вчення духовно-історичної школи. Важливу роль у формуванні його естетичного світогляду і літературних уподобань мала й класична освіта з німецької, грецької та латинської філології. Уже перша дисертація про відому німецьку пое-

тесу А. фон Дросте-Гюльсгофф (Droste-Hülshoff, 1797-1848) відзначена новаторством: Е. Штайгер уперше детально проінтерпретував лірику природи письменниці, а не її релігійну поезію, як це робилося доти [пор.: 14]. Габілітаційна праця вченого побачила світ у 1935 р. у форматі книги під назвою «Дух любові і доля: Шеллінг, Гегель та Гельдерлін» (Der Geist der Liebe und das Schicksal: Schelling, Hegel und Hölderlin) [15]. Дотримуючись власної автономної лінії, Е. Штайгер фактично став уособленням німецької германістики післявоєнної епохи. Зрештою, перипетії долі й політична ситуація спричинились до того, що у своїй літературно-критичній діяльності він відмовляється від розуміння часу як часу історично-об'єктивного й услід за М. Гайдеггером звертається до «чистого», метафізичного часу як буття людини. Саме таке тлумачення часу стало осердям його першої монографії «Час як здатність уяви поета» (1939), де Е. Штайгер сприймає час як ритм, як такт, як феномен стилю, а категорії часу – як категорії стилю [див., напр.: 16, с. 16, 70-72].

Відтак феноменологічне сприйняття часу лягло в основу Штайгерової методології іманентної інтерпретації та розуміння літературного процесу загалом. Вважаємо за необхідне навести кілька теоретичних зауваг, що є присутніми для нашого дослідження.

Свою новаторську теорію іманентної інтерпретації літературного твору вчений вибудовує в дусі герменевтичної традиції і відстоює автономність літературознавчого дослідження. Предметом інтерпретації, на його думку, повинно бути слово письменника – і ніщо поза ним. Аналіз слова митця, що відкриває нам безпосереднє враження від художнього твору, є метою усього літературознавства. Е. Штайгер виводає з науки про літературу категорію причинності, адже все творче саме в силу свого творчого характеру не може бути виведено з чогось іншого. Тож методом літературознавчого дослідження стає феноменологічний опис: інтерпретатора не повинно хвилювати, як можливо написано, він описує тільки слово поета, слово – початок і кінець його науки, оскільки вся правда безпосередньо наявна у слові митця. Двоетапність процесу інтерпретування, який Е. Штайгер виражає у формулі «усвідоми-

ти те, що нас захоплює», дає йому змогу поєднувати у межах своєї наукової моделі дуалістичні категорії емоційної суб'єктивності й раціональної об'єктивності.

Основне завдання інтерпретації, на думку Е. Штайгера, полягає у вивченні унікальності окремого художнього твору, тобто розкритті тих внутрішніх законів побудови твору мистецтва, що перетворюють його на визначену «цілісність», на єдину художню «структуру», окремі компоненти якої нерозривно пов'язані між собою. Таке прагнення Е. Штайгера інтерпретувати художній твір *sub specie aeternitatis* призвело до сприйняття його методології як антиісторичної. Однак таке твердження не цілком слушне. Хоча Штайгерове «мистецтво інтерпретації» обмежується іманентним, феноменологічним описом окремих творів, воно все ж спирається на розробки історії літератури, яка створює й накопичує історичні поняття, та літературознавства, що займається естетичною інтерпретацією поетичної мови. Та й сама історія літератури у розумінні Е. Штайгера – це не послідовна низка епох, що змінюють одна одну, а «строкатий потік», з якого літературознавче дослідження виділяє окремі хвилі. Тож учений дотримувався «внутрішньолітературної лінії» та її іманентної динаміки й уникав виведення останньої з політичної, соціальної, економічної чи духовної історії. Крім того, у своїй літературно-критичній діяльності Е. Штайгер поряд з поняттям «інтерпретація» використовує поняття «коментар», який містить історичну частину тлумачення тексту (культурно-історичні, філософські, соціальні, психологічні конотації) і виконує евристичну й контрольну функції: допомагає інтерпретатору знайти правильний підхід до тексту й обмежує інтерпретаторське свавілля. Літературознавець наголошує на необхідності поєднання інтерпретації й коментаря, адже тільки разом вони досягають мистецтва, прекрасного, сталого у мінливому [детально див.: 3, с. 61-74]. До цієї мети Е. Штайгер прагне й у своїй інтерпретаційній практиці.

Примітно, що у теоретика літератури Е. Штайгера немає виключно теоретичних праць. Усі його опуси побудовані за однією схемою: за необ'ємною теоретичною передмовою слідує приклад інтерпретації окремих художніх творів, що підкріплюють теоретичні постулати дослідника. Тобто теорія неухильно оперта на практику, чи – якщо бути точнішим – Е. Штайгер виводить теорію з власної інтерпретаційної практики.

За таким принципом побудовані стрижневі монографії Е. Штайгера, які свого часу були канонічними для німецького студентства і відродили європейські зв'язки німецької германістики [пор.: 13, с. 167-168]. В уже згадуваній праці «Час як здатність уяви поета» (*Die Zeit als Einbildungskraft des Dichters*, 1939), що має підзаголовок «Дослідження поезії Брентано, Гете і Келлера», для Е. Штайгера відкриваються три різні часові модуси, які своєю чергою є мистецьким виявом духовного світогляду. Поетична уява конститує час через відображення власного буття. Так, К. Брентано не може утриматись у бутті, його підхоплює і несе поетична мова, уява його вирує у «бурхливому часі». Йому протистоїть Г. Келлер, у котрого буремний час по-

ступово переходить у стан спокою. А в центрі височіє Й. В. Гете, який не сперечається з теперішнім, а в класичній «миті» чітко й виразно сприймає вічне [детально див.: 16].

Відповідно і поетичні роди як часово-орієнтовані стилістичні феномени характеризують різні можливості людського буття. Ця проблема висвітлена у другій книзі «Основні поняття поетики» (*Grundbegriffe der Poetik*, 1946), де автор тлумачить історію літератури як її феноменологію і пропонує схему класифікації літератури за родами відповідно до «фундаментальних можливостей людської екзистенції»: лірика трактується як «спогадування», епос – як «відображення теперішнього», драма – як «передчуття майбутнього» [17, с. 152-157]. Ліричний стиль, на думку Е. Штайгера, найбільше притаманний поезії природи Й.В. Гете («Нічна пісня мандрівника», «На озері») та А. фон Дросте-Гюльсгофф («У траві»); епічний стиль розглядається на прикладі творчості Гомера («Іліада», «Одіссея»); різномірні риси драматичного стилю виводяться з інтерпретації зразків античної трагедії і комедії (Софокл, Есхіл, Аристофан), драми французької класики (П. Корнель, Ж. Расін), окремих творів Г.Е. Лессінга («Фаустін»), Ф. Шиллера («Валленштайн»), Г. фон Кляйста («Розбитий глечик», «Родина Шроффенштайн», «Пентезелія») [детально див.: 17, с. 11- 143].

Програмну монографію «Мистецтво інтерпретації. Студії з історії німецької літератури» (*Die Kunst der Interpretation. Studien zur deutschen Literaturgeschichte*, 1955) складають статті і промови вченого 1945-1955 рр. Найвагомішою серед них у контексті нашого дослідження є розвідка «Листування з Мартіном Гайдеггером», яка висвітлює відому полеміку швейцарського літературознавця з німецьким філософом щодо трактування сутності прекрасного у вірші «До лампи» німецького поета пізнього романтизму Е. Мьоріке. Діалог двох учених був конструктивним, проте не консенсуальним, адже їх способи читання різнилися: М. Гайдеггер читав вірш Е. Мьоріке як прояв поетичного і прекрасного у їх сталому вигляді, натомість Е. Штайгер інтерпретував його як прояв особливого, неповторного виду поетичного і прекрасного, які реалізувались саме у поезії Е. Мьоріке [див.: 18, с. 34-49; пор.: 6]. Так чи інакше, розвідка стала наочним прикладом безконечності інтерпретаційних можливостей одного і того ж літературного твору – тези, що постулював Е. Штайгер у вступному розділі своєї монографії: «Кожен справжній, живий твір мистецтва є безмежним у своїх чітких кордонах» [18, с. 33 – Тут і надалі переклад з німецької мови мій – О.Р.]. Наступні розвідки, присвячені окремим поезіям Ф.Г. Клопштока, Й.В. Гете, Ф. Шиллера і К.Ф. Маєра, філософській ліриці К.М. Вілянда і Ф.В. Шеллінга, швабським пісням Е. Мьоріке і Ю. Кернера, драмі «Мінна фон Барнфельд» Г.Е. Лессінга та роману «Анне Бебі Йовегер» С. Готтгельфа, також містять детальний мовно-стилістичний аналіз художніх структур з виходом на інтерпретацію окремо взятого твору як естетичної цілісності [див.: 18, с. 50-273].

Як зазначалось вище, ключ до розуміння світу поета Е. Штайгер вбачав у вивченні стилю. Результатом пошуків літературознавця у цій

площині став його твір «Зміна стилю. Студії з передісторії часу Гете» (*Stilwandel. Studien zur Vorgeschichte der Goethezeit*, 1963), де теоретичні міркування автора переходять на дещо інший рівень, заторкаючи проблематику літературного процесу. Прирівнюючи стиль до основного ритму чи духу певної культурної епохи і стверджуючи, що іманентна історія стилів мусить описувати не каузальні залежності між стилями, а їхній контекстуальний зв'язок [детально див.: 3, с. 110–121], Е. Штайгер прослідковує зміни стилю у чотирьох об'ємних критичних розвідках. Три з них – «Палкі жінки у німецькій трагедії XVIII ст.», «Про «Ленору» Бюрґера: від художньої гри до віри», «Новий дух у ранній творчості Гердера» – простежують три різновиди стильової еволюції від раннього німецького просвітництва до «бурі і натиску» [25, с. 25–173]. Заключний розділ «Людвіг Тік і витоки німецького романтизму» ілюструє «розвіювання» стилю берлінського просвітництва як злиття зовнішнього і внутрішнього світів, містичне марення й есхатологічну надію, рух від нудьги до повної свободи чуттєвості й іронічної гри, що завершується постановом романтичного духу [25, с. 175–204; пор.: 1].

В апогеї популярності літературно-критична діяльність Е. Штайгера набула надзвичайного обсягу. Бібліографічний опис його праць, що зберігається в архіві вченого у Центральній бібліотеці Цюріха, тільки за 1940–1965 рр. віднотує понад 300 позицій [26]. Аналіз бібліографії засвідчує, що власну методологію іманентної інтерпретації художнього твору Е. Штайгер послідовно застосовує передовсім для вивчення літератури античності (Софокл, Еврипід, Есхіл, Сапфо, Каллімах) та німецькомовної класики і романтизму (Ф.Г. Клопшток, Г.Е. Лессінґ, К.М. Вілянд, Й.В. Гете, Ф. Шиллер; А.Г. фон Платен, Ф. Гельдерлін, К. Brentano, Г. фон Кляйст, Е. Мьоріке, Ф. Рюккерт; Ф. Грільпарцер, Г. Келлер, А. Штіфтер, Г. фон Гофманн-сталь), почасти – реалізму і модернізму (К.Ф. Майер, Г. Тракль). Найважливіші з розвідок увійшли до авторських збірок «Шедеври німецької мови XIX століття» (*Meisterwerke deutscher Sprache aus dem neunzehnten Jahrhundert*, 1943) [23] та «Пізня доба. Студії з німецької літератури» (*Spätzeit. Studien zur deutschen Literatur*, 1973) [24]. Серед такого роду публікацій вирізняється книга з промовистою назвою «Вершини часу. Студії зі світової літератури» (*Gipfel der Zeit. Studien zur Weltliteratur*, 1979), присвячена творчості Софокла, Горація, В. Шекспіра й А. Мандзоні. Відмежовуючись від великої кількості попередніх досліджень про цих письменників, котрі стали безперечними «вершинами в історії Духу», Е. Штайгер, вірний своєму інтерпретаційному методу, намагається осягнути творчий геній авторів у його безпосередньому втіленні – мові їхніх творів. У такий спосіб літературознавець дошукковується розв'язання проблеми провіни й фактуму фіванського царя Едипа, виявляє «максимальний смисл в мінімальному об'ємі» Горацієвих од [пор.: 4], схоплює загадкову постать датського принца Гамлета з його всеосяжно мислячим духом, що конфліктує з дійсністю, і, нарешті, розкриває безпосереднє споглядання й природню чистоту в об'ємному романі А. Мандзоні «Заручені» [детально див.: 21].

Як бачимо, вектор наукового інтересу «віртуоза інтерпретаційного мистецтва» Е. Штайгера спрямований у минуле. Справді, швейцарський учений доволі критично відгукувався про новітню літературу. Зокрема, у праці «Дух і дух часу» (*Geist und Zeitgeist*, 1964) він наголошував на ворожості сучасної дійсності мистецтву [пор.: 20], а в контексті відомої «Цюріхської літературної суперечки» 1966 р. називав сучасну літературу зіпсованою «*littérature engagée*», «літературою руїн», а нигілізм – її основним мотивом. Представники цієї літератури, на думку вченого, – це «поширений зараз у всьому західному світі легіон письменників, життєвою професією яких є копання у гидкому та вульгарному», вони вважають «клоаку образом справжнього світу, а сутенерів, повій та пияків – представниками справжнього, незауальованого людства» [11, с. 91–95]. Протиставляючи сучасну літературу літературі класичній, Е. Штайгер закликав: «Коли нас полишають письменники нашого часу, попросимо заступництва у літераторів минулих епох!» [11, с. 96].

І найнадійнішим прихистком для Е. Штайгера стають Й.В. Гете і Ф. Шиллер, адже вчений вважав, що німецька література досягла вершини розвитку саме у їхній творчості, після чого почався її поступовий занепад [пор.: 10, с. 45, 184]. Тож не дивно, що у літературно-критичному доробку швейцарського літературознавця, який переважно складається із спорадичних розвідок про письменників, класики німецької літератури представлені цільними монографічними дослідженнями.

Метою свого тритомного опусу «Гете» (*Goethe*, 1956–1959) Е. Штайгер називає представлення всього розмаїття і пізнання всієї цілісності спадщини літератора [22, т. I, с. 11], що водночас ставить інтерпретатора перед новим методологічним викликом. Якщо при викладі окремих творів дотримання відстоюваної автономії літературознавчого дослідження давалось легко, то для досягнення заявленої мети Е. Штайгеру доводиться виходити принаймні у духовно-історичну площину, усе ж категорично оминаючи психологічні чи соціологічні конотації. Основний корпус книги становлять подані у хронологічному порядку інтерпретації ключових творів Й.В. Гете, що є повноцінними завершеними студіями, та разом з тим являють собою «сходинки» до розуміння об'єднуючого й генералізуючого осередку творчості автора – основного ритму чи стилю його художньої уяви. Як згадувалось вище, цей осередок Е. Штайгер іменує класичною «миттю», яка проявляється в умінні письменника проникати у сутність речей, сприймати загальне в одиничному, неминує у випадковому й дає змогу знайти свободу у виході з течії часу у вічне [детальніше див.: 16, с. 105–154]. Відтак на сторінках своєї монографії швейцарський учений прослідковує, як «мить» формується у перипетіях штормерських пошуків юного Й.В. Гете («Ганімед», «Гетц фон Берліхінген», «Страждання молодого Вертера»), досягає zenіту сталості у мінливому у Ваймарському класицизмі («Іфігенія в Тавриді», «Торквато Тассо», «Герман і Доротей»), переживає кризу безперспективності в епоху утвердження романтизму («Вибіркові спорідненості») і, врешті-решт, знаходить упокоєність сама

у собі в пізній творчості автора («Роки мандрівок Вільгельма Майстра», «Фауст»). І саме класична «мить», визначаючи всю структуру творчої уяви і модифікуючись відповідно до мінливого змісту, дала змогу Й.В. Гете досягти вершин водночас у ліричному, епічному та драматичному стилях і стати одним з найвидатніших виразників європейського Духу [див.: 22, т. III, с. 478-487].

Монографія «Фрідріх Шиллер» (Friedrich Schiller), що вийшла у світ 1967 р., за своєю структурою кардинально відрізняється від попередньої. Це знову не біографія письменника, однак і не хронологічна послідовність інтерпретацій поезій, драм та інших творів Ф. Шиллера. Кожен розділ книги присвячений розгляду певного окремого аспекту творчості літератора, і лише у сукупності вони дають загальне абстраговане уявлення про творчий геній митця. Два стрижні, на які, за Е. Штайгером, опирається вся творчість Ф. Шиллера, стають заголовками вступних розділів «Чужина життя» і «Свобода». Відтак спадщина поета тлумачиться як пошук консенсусу між абсолютною свободою і загальнозначимим, між величною самостою і суспільною мораллю [див.: 19; пор.: 7].

Окрема сторінка діяльності Е. Штайгера, дотична до предмету нашої розвідки, – художній переклад. Завдяки перекладацькому таланту швейцарського вченого німецькою мовою світ побачили

трагедії Софокла («Цар Едіп», 1936; «Антігона», 1940; «Аякс», 1942), грецькі епіграми (1946), «Іон» Еврипіда (1947) і «Орестея» Есхіла (1959), поезії Каллімаха (1955) і Сапфо (1957) та навіть «Енеїда» Вергілія (1981). І тут Е. Штайгер не може втриматись від інтерпретування: мистецько виконані переклади поряд із тлумаченням реалій античності супроводжуються перед- чи післямовама, присвяченими стилістичному аналізу перекладеного тексту [див., напр.: 9; 12].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Системний аналіз літературно-критичних праць Е. Штайгера, які являють собою практичне застосування основних постулатів його новаторської концепції іманентної інтерпретації літературного твору, засвідчує, що у центрі наукового інтересу вченого знаходиться література античності, німецькомовної класики і романтизму. Водночас до сучасної йому літератури модернізму Е. Штайгер ставить доволі критично, закликаючи шукати естетичного заступництва у літераторів минулих епох, передовсім у Й.В. Гете і Ф. Шиллера, у творчості яких, на його думку, європейська література досягла апогею свого розвитку. Перспективним у наміченому науковому векторі буде деталізований аналіз зазначених у статті розвідок і монографій Е. Штайгера, чому плануємо присвятити наші майбутні дослідження.

Список літератури:

1. Радченко О. Витоки німецького романтизму у світлі іманентної «історії стилів» Е. Штайгера / О. Радченко // IV осінні наукові читання: зб. наук. праць за матеріалами Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 12 жовтня 2015 р.). – К.: Центр наукових публікацій «Велес», 2015. – Ч. 2. – С. 33-37.
2. Радченко О. Еміль Штайгер vs Мартін Гайдеггер: поезія Фрідріха Гельдерліна як словесне творення буття / О. Радченко // *Conversatoria Litteraria: Międzynarodowy rocznik naukowy* / [pod red. Danuty Szymonik]. – Siedlce – Banskó Bystrica: ELPIL, 2010. – Т. 3. – С. 205-213.
3. Радченко О. Іманентна поетика Еміля Штайгера: філологічний та філософський дискурс: монографія / Олег Радченко. – Дрогобич: Посвіт, 2012. – 250 с.
4. Радченко О. Іманентний погляд на поезику од Горація / О. Радченко // Література та культура Полісся: зб. наук. праць / [відп. ред. і упоряд. Г.В. Самойленко]. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2013. – Вип. 72. – С. 42-52.
5. Радченко О. «Літня ніч» Й.В. Гете: спроба іманентної інтерпретації / О. Радченко // Проблеми гуманітарних наук: зб. наук. праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. – Серія: Філологія. – Дрогобич: Видавничий відділ ДДПУ ім. Івана Франка, 2014. – Вип. 34. – С. 227-237.
6. Радченко О. Один твір – чотири бачення сенсу (до проблеми естетичної рецепції вірша Е. Мьоріке «До лампи») / О. Радченко // Сучасні проблеми германістики в Україні: матеріали міжнар. наук. конф. / [відпов. ред. Т.Р. Кияк, В.М. Лопушанський]. – Дрогобич: Видавець Сурма, 2008. – С. 489-500.
7. Радченко О. Творчий геній Ф. Шиллера у рецепції Е. Штайгера / О. Радченко // Науковий вісник Південноукраїнського нац. пед. ун-ту ім. К.Д. Ушинського. – Серія: Лінгвістичні науки. – Одеса, 2012. – № 15. – С. 163-173.
8. 1955-2005: Emil Staiger und Die Kunst der Interpretation heute / [hrsg. von Joachim Rickes, Volker Ladenthin, Michael Baum]. – Bern – Berlin – Bruxelles – Frankfurt am Main – New York – Oxford – Wien: Peter Lang, 2006. – 288 S.
9. Aischylos. Die Perser. Sieben gegen Theben / Aischylos; [Übersetzung, Anmerkungen und Nachwort von Emil Staiger]. – Stuttgart: Reclam, 1974. – 104 S.
10. Bewundert viel und viel gescholten: Der Germanist Emil Staiger (1908-1987) / [hrsg. von Joachim Rickes]. – Würzburg: Königshausen & Neumann, 2009. – 208 S.
11. Der Zürcher Literaturstreit: [Eine Dokumentation] / [hrsg. von Walter Höllerer]. – Stuttgart: Kohlhammer, 1967. – S. 83-206.
12. Euripides. Ion / Euripides; [Deutsch mit einer Einleitung von Emil Staiger]. – Bern: Francke, 1947. – 66 S.
13. Muschg A. Begreifen, was uns ergreift. Zum Tode von Emil Staiger / Adolf Muschg // Deutsche Akademie für Sprache und Dichtung. – Jahrbuch 1987. – Darmstadt: Luchterhand Literaturverlag, 1988. – S. 167-168.
14. Staiger E. Annette von Droste-Hülshoff / Emil Staiger. – [2. Aufl.]. – Frauenfeld: Huber, 1962. – 116 S.
15. Staiger E. Der Geist der Liebe und das Schicksal: Schelling, Hegel und Hölderlin / Emil Staiger. – Frauenfeld bei Leipzig: Huber & Co. AG, 1935. – 127 S.
16. Staiger E. Die Zeit als Einbildungskraft des Dichters: [Untersuchungen zu Gedichten von Brentano, Goethe und Keller] / Emil Staiger. – München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 1976. – 214 S.
17. Staiger E. Grundbegriffe der Poetik / Emil Staiger. – München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 1971. – 187 S.
18. Staiger E. Die Kunst der Interpretation: [Studien zur deutschen Literaturgeschichte] / Emil Staiger. – [3. Aufl.]. – Zürich: Atlantis, 1961. – 274 S.

19. Staiger E. Friedrich Schiller / Emil Staiger. – Zürich: Atlantis, 1967. – 452 S.
20. Staiger E. Geist und Zeitgeist: [Drei Betrachtungen zur kulturellen Lage der Gegenwart] / Emil Staiger. – [2, erw. Neuaufl.]. – Zürich: Atlantis, 1969. – 88 S.
21. Staiger E. Gipfel der Zeit: [Studien zur Weltliteratur: Sophokles, Horaz, Shakespeare, Manzoni] / Emil Staiger. – Zürich – München: Artemis, 1979. – 302 S.
22. Staiger E. Goethe: [in 3 Bden] / Emil Staiger. – Zürich – Freiburg im Br.: Atlantis, 1952-1959. – Bd. I. – 1952. – 567 S.; Bd. II. – 1956. – 553 S.; Bd. III. – 1959. – 547 S.
23. Staiger E. Meisterwerke deutscher Sprache aus dem neunzehnten Jahrhundert / Emil Staiger. – [3. Aufl.]. – München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 1973. – 226 S.
24. Staiger E. Spätzeit: [Studien zur deutschen Literatur] / Emil Staiger. – Zürich – München: Artemis, 1973. – 319 S.
25. Staiger E. Stilwandel: [Studien zur Vorgeschichte der Goethezeit] / Emil Staiger. – Zürich: Atlantis, 1963. – 204 S.
26. Veröffentlichungen von Emil Staiger / Nachlass Emil Staiger in der Zentralbibliothek Zürich [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.zb.uzh.ch/Medien/spezialsammlungen/handschriften/nachlaesse/staigeremilverz2a.pdf>.

Радченко О.А.

Дрогобычский государственный педагогический университет имени Ивана Франко

ЭМИЛЬ ШТАЙГЕР КАК ИНТЕРПРЕТАТОР МИРОВОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

Аннотация

Статья представляет системный обзор литературно-критических работ известного швейцарского теоретика литературы Э. Штайгера. Отмечено, что в наследии ученого нет исключительно теоретических работ: основные постулаты своей имманентной поэтики литературовед выводит из собственной интерпретационной практики, насыщая свои программные монографии примерами интерпретаций отдельных произведений. Анализ многочисленных статей автора показал, что в центре его научного интереса находится литература античности, немецкоязычной классики и романтизма. Вместе с тем, литературу модернизма Э. Штайгер оценивает довольно критически, призывая искать эстетического покровительства у литераторов прошлых эпох. Среди них критик выделяет И.В. Гете и Ф. Шиллера, которым – в виде исключения – посвящает цельные монографические исследования, считая их творчество апогеем развития мировой литературы.

Ключевые слова: литературная критика, имманентная интерпретация, стиль, ритм, стилевая эволюция, немецкая литература, античная литература.

Radchenko O.A.

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

EMIL STAIGER AS INTERPRETER OF THE WORLD LITERATURE

Summary

The article presents a systematic review of the literary criticism of Emil Staiger, a famous Swiss literary theorist. The author maintains that Staiger's heritage does not include any pure theoretical works: the main postulates of his immanent poetics Staiger deduces from his own interpretive practice, exemplifying his program monographs with interpretations of chosen literary texts. The analysis of numerous Staiger's articles testified that his academic interest focuses on the literature of antiquity, German classics and Romanticism. At the same time, Staiger criticizes the literature of Modernism for the aesthetic reasons. Among the writers, whose heritage should be treated as an example to follow, Staiger mentions Goethe and Schiller and, exceptionally, devotes them separate monographs, considering their works to be an apogee of the world literature.

Keywords: literary criticism, immanent interpretation, style, rhythm, evolution of style, German literature, ancient literature.